

ביאור מהרש"א

מסכת פסחים

פרק אלו עוברין

חלק א'

דף מב. עד דף מה.

י' טבת תשס"ד

© Yechezkel Folger 2004

בע"ה

דף מב.....	3
תד"ה ואלו עוברין בפסח.....	3
תד"ה ר' אליעזר אומר.....	4
דף מב:.....	7
רש"י ד"ה טיפולן של בנות עשירים.....	7
דף מג.....	10
רש"י ד"ה לענין כרת לא כתיב כל מחמצת.....	10
תד"ה מאן תנא.....	13
תד"ה ואלו.....	14
דף מג:.....	17
תד"ה סלקא דעתך אמינא.....	17
רש"י ד"ה קאי באוכלין.....	19
תד"ה כמאן כר"א דדריש.....	20
דף מד.....	23
תד"ה לענין חמץ בפסח.....	23
תד"ה מקום מגעו.....	26
תד"ה אלא מאי היתר.....	29
תד"ה איתיבלי שתי קופות.....	34
דף מד:.....	37
תד"ה וה"ה לערלה.....	37
תד"ה ורבנן מבשר בחלב.....	38
תד"ה ורבנן קדירה.....	40
דף מה.....	43
תד"ה משום דהוי נזיר.....	43
רש"י ד"ה ורבנן דפליגי עלי'.....	47

דף מב.

תד"ה ואלו עוברין בפסח

(1) משנה

(א) ואלו עוברין בפסח

(ב) כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי

(ג) דנוקשה ותערובות חמץ הן

(2) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) ריב"א

(i) מלת עוברין דמשמעו שעובר והולך

(ii) משמיענו

(1) דנוקשה ותערובות צריכין לעבור מן העולם

(2) כדי שלא יחייב בהן בבל יראה ובל ימצא

(iii) קשיא

(1) ודלמא

(א) אין כאן איסור דבל יראה ובל ימצא

(ב) ומשמעו דעוברין

(i) היינו דעובר עליהן בלאו דאיסור באכילה

(iv) תירוץ

(1) א"כ הול"ל ד"עוברין עליהן"

(2) להשמיענו דעובר עבירה בשביל שאוכל אותן

(3) ולא שהם בעצמן עוברין

(ב) ר"ת

(i) אין עוברין עליהן בבל יראה

(ii) ואינן אסורין אלא באכילה

(iii) ולשון "עוברין"

(1) אכן משמעו דעוברין והולכין

(א) ולא דהולכין ועוברין מן העולם

(i) כדי שלי יעבור עליהן בבל יראה

(ב) אלא עוברין מעל השלחן

(i) כדי שלא יאכל אותן

(ii) דהרי דאסורין באכילה

תד"ה ר' אליעזר אומר

(1) גמרא

(א) ואלו עוברין בפסח

(i) כותח הבבלי וכו'

(1) שהן תרעובות חמץ

(ב) וזומן של צבעים וכו'

(i) שהן חמץ נוקשה

(ג) ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים בלאו

(2) גמרא דף מג.

(א) לר' אליעזר אליבא דרב יהודה

(i) תערובות בלאו

(ii) נוקשה בלא כלום

(ב) תוספות

(i) קשיא

(1) מהלך א'

(א) אי משמעו ד"אף תכשיטי נשים"

(i) דגם הן חמץ נוקשה כמו זומן של צבעים

(ii) קשה ר' אליעזר אדידי'

(iii) דהרי בדף מג. ס"ל דבנוקשה ולא כלום

(2) מהלך ב'

(א) ואי משמעו ד"אף תכשיטי נשים"

(i) דגם הן תרעובות חמץ הן כמו כותח הבבלי

(ii) אפ"ה קשה דמלשונו משמע

1. דג"כ מודה לת"ק דגם נוקשה בלאו

2. והדרא קושיא לדוכתא

a. דקשה ר' אליעזר אדידי'

b. דהרי בדף מג. ס"ל דבנוקשה ולא כלום

(3) מהרש"ל

(א) קשיא

(i) בין למהלך א' בין למהלך ב'

(ii) משמע מלשון תוספות

(1) דר' אליעזר מודי לת"ק

(א) דבין בנוקשה בין בתערובת בלאו הוא

(iii) וקשה דמה בא לר' אליעזר להשמיענו

(iv) ומאי מוסיף ר' אליעזר על דבריהם

(ב) תירוץ

(i) דבתערובת שהוא בנוקשה גם כן בלאו הוא

(ii) וכן איתא בר"ן

(4) מהרש"א

(א) ב' קושיות

(i) קשיא א'

(1) הרי בלשונם איתא בהדיא

(א) דלמהלך א' לר' אליעזר

(i) תכשיטי נשים נוקשה הן

(ב) ודלמהלך ב' לר' אליעזר

(i) תכשיטי נשים תערובת הן

(2) ולמהרש"ל

(א) שני המהלכים הולכים בדרך א'

(i) דתכשיטי נשים נוקשה הן ע"י תערובת

(ii) קשיא ב'

(1) כשאוקמי תוספות לר' אליעזר לתכשיטי נשים בתערובת

(2) והקשו דמשמע דמודה לת"ק דנוקשה בלאו

(3) ועל סמך זה הקשו מדיד' אדיד'

(iii) עדיפא הו"ל לאקשווי

(1) דהרי במשנה

(א) ר' אליעזר בעצמו מחייב אפילו בתערובת שהוא נוקשה

(ב) וכ"ש שהוא מחייב בנוקשה שהוא חמץ דגן גמור

(ג) והרי לבהדיא קשה דידי' אדיד'

(ב) תירוץ

(i) מוכרח דלא כמהרש"ל

(ii) ור' אליעזר אינו מוסיף דחייב בנוקשה שהוא בתערובת

(iii) והלכך מובן

(1) דכדי להקשות עליו

(2) צריכי תוספות לדייק דמשמע מלשונו דס"ל כת"ק בנוקשה

- (ג) קשיא
- (i) אכן מאי מוסיף אתנא קמא
- (ד) תירוץ
- (i) פליג עליו בהא
- (1) דלת"ק תכשיטי נשים נוקשה הן
- (2) ולר' אליעזר תערובת הן
- (ii) אבל תרוייהו ס"ל דבין נוקשה בין תערובת בלאו הן
- (ה) קשיא
- (i) הרי בר"ן איתא כבמהרש"ל
- (ii) דר' אליעזר בתערובות נוקשה קא מיירי
- (ו) תירוץ
- (i) ר"ן הוכרח לזה
- (1) לתרץ קושית תוספות להלן בעמוד ב' בד"ה טיפולן
- (2) שהקשו מאי מוסיף ר' אליעזר את"ק
- (א) דקולן של סופרים נמי תכשיטי נשים הוי
- (ב) דאותו קשיא ג"כ הקשה בעל המאור
- (ii) ומאחר שתוספות שם השיבו בענין אחר
- (1) כמו שנפרש להלן בד"ה הבא
- (iii) לית לן לחיובי לתוספות ללכת בשטת ר"ן

דף מב:

רש"י ד"ה טיפולן של בנות עשירים

(1) משנה

(א) ואלו עוברין בפסח

(i) וקולן של סופרים

(ב) ר' אליעזר אומר אף תכשיטי נשים

(2) גמרא

(א) קולן של סופרים

(i) זה טיפולן של בנות עשירים

(ii) שמשיירות אותן לבנות עניים

(3) רש"י

(א) דאותן של בנות עניים לית בהו סלת

(i) ולא חמץ הן

(ב) והלכך נקיט אותן

(i) דנותנין להן בנות עשירין

(ii) דאית בהו סלת

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) במה שונין קולן של סופרים מתכשיטי נשים

(ii) ואמאי לא קאי תנא קמא אתכשיטי נשים

(ב) תירוץ

(i) תכשיטי נשים

(1) טופלים בפנים של מטה

(2) ומאיס

(ii) וקמ"ל ר' אליעזר דאפ"ה חשוב נוקשה

(5) בעל המאור

(א) תירוץ אחר לקושית תוספות

(i) תנא קמא קא מישתעי בקולן של סופרים

(1) דאיירי בבנות עניים

(א) דמקבלות אותן מבנות עשירים

(ב) ואותן עניות חוזרות ונותנות בהן סלת מרובה

(ג) ואין נותנות בהן שאר טיפולין דדמיהם יקרות

- (2) ונוקשה בעיני' נינהו
- (ii) ר' אליעזר קא מישתעי בתכשיטי נשים
- (1) דאיירי בבנות עשירים
- (א) דאין נותנות בהן סלת מרובה
- (ב) אלא נותנות בהן טיפולין אחרות דדמיהם יקרות
- (2) והוי נוקשה ע"י תערובות
- (3) וקמ"ל ר' אליעזר דאפ"ה בלאו הן
- (6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) לבעה"מ

- (1) דבנות עשירים ובנות עניים
- (א) שונות בכמות סולת שנותנין בטיפולן
- (2) ניהא מאי דדייק
- (א) דלת"ק מדובר דוקא בבנות עניים
- (i) דנוקשה בעיני' הן
- (ב) ולר' אליעזר מדובר בבנות עשירים
- (i) דנוקשה ע"י תרעובת הן
- (ii) אבל לתוספות
- (1) דלא שונות בכמות סולת שנותנות בטיפולן
- (2) קשה אמאי קא דייקי דפליגי דוקא בבנות עשירים

(ב) תירוץ

- (i) צריכים לומר דאף דבגמרא אשמעיןן
- (1) דקולן של סופרים בבנות עניים משתעי
- (2) ובתכשיטי נשים שתיק
- (ii) אפ"ה תרוייהו בבנות עניים משתעי
- (1) משום
- (א) להיפוך משטת בעל המאור
- (ב) דבנות עשירים מטפלות בסלת מרובה
- (i) וחמץ גמור הוא ולא נוקשה
- (ג) ונוקשה לא הוי אלא מה שמשיירות לעניות
- (i) דעניות נותנין בהן סיד
- (iii) ות"ק ור' אליעזר
- (1) לא פליגי אלא בהא

(2) דת"ק אית לי' דחייב דוקא

(א) במה שאותן עניות

(ב) מטפלות בהן באותו נוקשה בפניהם ממש

(3) ור' אליעזר אית לי'

(א) דחייב אף במה שאותן עניות

(ב) מטפלות בהן באותו נוקשה בפניהם של מטה

(ג) הגם דמאיס טפי

דף מג.

רש"י ד"ה לענין כרת לא כתיב כל מחמצת

(1) הקדמה

(א) איתנהו להני תלתא קראי

(i) כי כל אוכל חמץ ונכרתה

(ii) כי כל אוכל מחמצת ונכרתה

(1) דממנו למדים דאיתי' לכרת

(2) גם בנתחמץ מחמת דבר אחר

(iii) כל מחמצת לא תאכלו

(2) ברייתא

(i) כל מחמצת לא תאכלו

(1) לרבות עירובו בלאו

(ב) יכול יהא ענוש כרת

(i) ת"ל כי כל אוכל חמץ ונכרתה

(ii) על חמץ דגן גמור בכרת

(iii) ועל עירובו בלאו

(3) ר"ן

(א) תפרש ילפוטא לכרת ככה

(i) משמעוטי' דמלת **מחמצת**

(1) הנו דנתחמץ מחמת דבר אחר

(ii) הלכך מקרא דכי כל אוכל מחמצת ונכרתה

(1) גמרינן כרת לנתחמץ מחמת דבר אחר

(2) בלא סיוע מקרא דכי כל אוכל חמץ ונכרתה

(iii) והלכך כי כל אוכל חמץ ונכרתה

(1) יתורא הוא דלא איצטריך לי' לגופי'

(א) דמאחר דחייב כרת אף כשנתחמץ מחמת דבר אחר

(ב) כ"ש דבכרת הוא כשנתחמץ מאיליו

(iv) ומאותו יתורא קא דריש דעל עירובו אינו בכרת

(4) גמרא

(א) קשיא

(i) אמרת דר' אליעזר דריש כל

(1) בקרא דכל מחמצת לא תאכלו

- (2) להביא לאו תערובות
- (ii) אמאי לא דריש נמי
- (1) כל אוכל מחמצת
- (א) להביא כרת לתערובות
- (ב) תירוך
- (i) האי כל דכל מחמצת לא תאכלו
- (ii) אתי לרבוויי נשים
- (ג) קשיא
- (i) ומאי חזית דהאי כל
- (1) לרבוויי נשים לכרת
- (2) ומפקת עירובו מכרת
- (5) תוספות ד"ה ההוא כל
- (א) קשיא
- (i) לר' אליעזר דדריש כל
- (ii) אמאי לא מרבי תערובות בכרת
- (iii) מקרא דכי כל אוכל חמץ
- (6) מהרש"א
- (א) ב' קושיות
- (ב) קשיא א'
- (i) כשהקשו מאי חזית
- (1) ושהי' לו לאתויי עירובו בכרת מכל מחמצת ונכרתה
- (2) אמאי לא השיבו דמיתורא דכל אוכל חמץ
- (3) כבר ממעטינהו לעירובו מכרת
- (ii) תירוך
- (1) ודלמא אוקי לה להאי מיעוט לנשים
- (iii) קשיא
- (1) לא קס"ד
- (א) דלא משמע לאוקי אותו מיעוט לנשים
- (ב) ועוד דבלא מיעוט מפורש נמי יכול למעטינהו
- (i) מהיקש למצה כדאיתא בעמוד ב'
- (ג) קשיא ב'
- (i) היאך קא מקשו בתוספות
- (ii) לרבוויי עירובו בכרת מ"כל" בכי כל אוכל חמץ

- (iii) הרי אותו קרא כולו
- (1) כולל "כי כל" שלו
- (iv) מיותר למעט עירובו מכרת
- (ד) תירוץ
 - (i) מוכרח דלא כר"ן
 - (ii) משמעותי' דמלת מחמצת אינו שנתחמץ מחמת דבר אחר
 - (iii) והא דמוקמינן לה להאי קרא לנתחמץ מחמת דבר אחר
 - (1) אינו אלא משום דלנתחמץ מעצמו כבר ידענא
 - (2) מקרא דכי כל אוכל חמץ ונכרתה
 - (iv) והלכך כי כל אוכל חמץ לאו יתורא הוא
 - (v) וכשאמרו
 - (1) יכול יהא ענוש כרת
 - (2) ת"ל כי כל אוכל חמץ ונכרתה
 - (א) על חמץ דגן גמור בכרת
 - (ב) ועל עירובו בלאו
 - (vi) אין משמעותם דממעט תרעובת בהדיא מכרת
 - (vii) אלא משמעותי' דמהיכי תיתי דעירובו בכרת
 - (1) בעוד שבקרא מדובר בחמץ ולא הוזכר תרעובת
 - (viii) וכיון דלית לן קרא בהדיא למעט עירובו בכרת
 - (1) פריך שפיר מאי חזית
 - (2) כלומר דמאי לא מרבי כרת לעירובו מכל אוכל מחמצת
 - (ix) וכיון דקרא דכי כל אוכל חמץ לאו מיעוטא הוא
 - (1) מובן נמי קושית תוספות
 - (2) דאמאי לא מרבינן עירובו בכרת מ"כל" דכל אוכל חמץ

תד"ה מאן תנא

(1) תוספות

(א) משמע משמעתיך דאי לאו דאיתרבי חמץ נוקשה למלקות

(ב) אפילו איסור לא ה' בו

(2) מהרש"א

(א) ק' קשיות

(i) קשיא א'

(1) מהיכא תיתי

(ii) קשיא ב'

(1) הרי הסכימו כל הפוסקים

(א) דלחכמים דעירובו אינו בלאו

(i) באיסור מיהת איתנהו

(ב) ומהיכא תיתי דחמץ נוקשה שאני

(iii) קשיא ג'

(1) שיאור

(א) דמין נוקשה הוא

(2) אסור בהנאה

(3) הגם דלית בי' מלקות

תד"ה ואלו

(1) גמרא דף מג.

(א) הילך ג' ברייתות

(i) ברייתא א'

(1) ר' מאיר אית לי'

(2) דשיאור דמין נוקשה הוא

(3) בלאו

(ii) ברייתא ב'

(1) ר' אליעזר אומר

(א) על חמץ דגן גמור ענוש כרת

(ב) על עירובו בלאו

(2) וחכמים אומרים

(א) על חמץ דגן גמור ענוש כרת

(ב) על עירובו בלא כלום

(iii) ברייתא ג'

(1) כל מחמצת לא תאכלו לרבות תערובות

(2) יכול יהא ענוש כרת

(3) ת"ל כי כל אוכל חמץ ונכרתה

(4) על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו

(ב) קשיא

(i) מאן תנא דמתניתין דתערובת ונוקשה בלאו

(ג) תירוצ

(i) פליגי בהא רב נחמן ורב יהודה אמר רב

(1) על סמך פלוגתתם

(2) דאיזה מנוקשה ותערובת חמור

(ii) רב יהודה אמר רב

(א) ר' מאיר הוא

(ב) דס"ל בברייתא א' דנוקשה בלאו

(i) וס"ל לרב יהודה דתערובת חמור

(ii) והלכך כ"ש דאית' לתערובות בלאו

(iii) רב נחמן

(1) ר' אליעזר הוא

(2) דאית לי' בברייתא ב'

(א) דתערובת בלאו

(i) ורב נחמן קסבר דנוקשה חמור

(ii) והלכך כ"ש דאיתי' לנוקשה בלאו

(ד) תניא כוותי' דרב יהודה בברייתא ג'

(i) דכתיב בה דתערובת בלאו

(ii) והיינו כר' אליעזר

(iii) ואלו נוקשה לא כתיב

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) ודלמא אכן נוקשה חמור

(ii) וחייב מכ"ש

(iii) ואינו צריך למימרינהו

(ב) תירוץ

(i) אי ס"ל לברייתא ג' דנוקשה חמור

(ii) הוה לה לפירושי דאע"ג דחמור הוא

(iii) אינו חייב בכרת

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא אמר תניא כוותי' דר' יהודה

(ii) מברייתא ב' גופה דר' נחמן הביאה

(iii) ודכתיב בה בהדיא דלר' אליעזר עירובו בלאו

(iv) ואלו נוקשה לא כתיב

(ב) תירוץ

(i) הלא בברייתא ב' לא נחית תנא לאשמעינן

(1) דעירובו אינו בכרת

(ii) והלכך אומר לך רב נחמן

(1) דנוקשה חמור ולפיכך לא הביאה

(iii) ואין לך להשיב דא"כ

(1) ה"ל לו לומר דנוקשה אינה בכרת

(2) דהלא לא נחית לאשמעינן דליכא כרת בעירוב

(iv) ומצינא נמי למימר דלא נחית

(1) לאשמעינן דליכא כרת בנוקשה הגם דחמור הוא

(v) משא"כ בברייתא ג'

- (1) דכבר נחית לאשמעינן דליכא כרת בעירובו
- (2) ביותר הוה רבותא לאשמעינן
- (3) דליכא כרת בנוקשה אם אמנם חמור הוא

(ג) קשיא

(i) לשטת רב נחמן משנה דידן בריש פרקא הולכת בדרך זו ואין צריך לומר זו

- (1) דמתחלת בדיני עירובו שהם בלאו
- (2) והדר קתני דיני נוקשה שהוא חמור ומכ"ש שהוא בלאו
- (ii) הלא בכל דוכתא עדיף לן ללכת בדרך לא זו אף זו

(ד) תירוץ

- (i) הרי במשנה ג"כ נחית לאשמעינן
- (ii) דלית כרת בתערובות ובנוקשה
- (iii) ולגבי אי-כרת

(1) משנה אכן בשטת לא זו אף זו הולכת

- (א) דלא זו בלבד דתערובת אינו בכרת
- (ב) אלא אף זו דנוקשה דחמור אינה בכרת

דף מג:

תד"ה סלקא דעתך אמינא

(1) גמרא

(א) צריכין רבוי לרבות נשים לדין חמץ

(i) דאע"ג דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה

(ii) סד"א דמשום היקישא אומר

(1) כל שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ

(iii) והני נשי ליתנו בקום אכול מצה

(1) דמצות עשה שהזמן גרמא הוא

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) לו יצויר דלא איכתוב רבויא לחייב נשים בחמץ

(ii) אמאי אמרת דהוינא דריש דפטורי בחמץ מהיקישא למצה

(iii) אדרבה

(1) הוינא דריש להיפוך לחיובי במצה

(2) דלחומרא מקשינן

(3) הגם דמצה מצות עשה שהזמן גרמא הוא

(ב) תירוץ

(i) הכא יש לדרוש היקישא לצד היתר

(1) משום גזירה שוה דט"ו מסוכות

(ii) והווי מיפטרי ממצה כמו מסוכה

(1) דהרי פטורי בסוכה מהלכה למשה מסיני

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) השתא דאתית לגז"ש מסכה

(ii) מדוע אמרו בגמרא דידן

(1) דבמצה סד"א דמיפטרי

(2) משום מצות עשה שהזמן גרמא

(iii) הול"ל דס"ד דמיפטרי מגז"ש דסכה

(ב) תירוץ

(i) אית לן תרי לימודי דסתרי אהדדי

(1) אותו היקש דהשוה הכתוב איש לאשה

(א) משמיענו חיוב למצה

(ב) דע"י היקש ממצה לחמץ

(i) משמיענו ג"כ חיוב לחמץ

(2) אותו גז"ש מסכה

(א) משמיענו פטור למצה

(ב) דע"י היקש ממצה חמץ

(i) משמיענו ג"כ פטור למצה

(ii) והנה בלא רבויא ד"כל"

(1) היינו אומרים

(א) דהיקש עדיף מגז"ש

(ב) ודנשים חייבות

(2) אי לאו כללא

(א) דנשים פטורות במצות עשה שהזמן גרמא

רש"י ד"ה קאי באוכלין

(1) גמרא (כמבואר ברש"י)

- (א) כל אוכל מחמצת ונכרתה ("כל דכרת") לרבות את הנשים
- (ב) כל מחמצת לא תאכלו ("כל דלגבי אזהרה") לרבות עירובו בלאו
- (ג) קשיא
- (i) ומאי חזית
- (ד) תירוץ

- (i) כל דכרת באוכלין (בני אדם שאוכלין) קא מישתעי
- (1) ומרבה אוכלין
- (א) כלומר נשים
- (ii) כל מחמצת דגבי אזהרה בנאכלין קא מישתעי
- (1) ומרבה נאכלין
- (א) כלומר עירובו

(2) מהרש"א

- (א) קשיא
- (i) השתא דאמרת דכל לגבי אזהרה אתיא לנאכלין
- (ii) מנא לן דנשים באזהרה לגבי חמץ
- (ב) תירוץ
- (i) עיין בד"ה שלפני זה
- (ii) מאחר דנפקא לן מרבויה דנשים ישנן בכרת
- (iii) מוכרח דלא מקשינן להו לסכה
- (iv) והדרן להיקישא דהשוה הכתוב איש לאשה
- (1) ששווין לכל מצוות שבתורה
- (2) ולאזהרות דלהון
- (ג) שים לב
- (i) דבזה ניחא דבפרק האשה איתא ברש"י
- (1) דנשים ישנן בכל תאכל חמץ
- (א) מצד דהשוה הכתוב איש לאשה
- (ב) ולא מצד רבויה דכל

תד"ה כמאן כר"א דדריש

(1) גמרא במנחות (כמבואר ברש"י תוספות ומהרש"א)

(i) ברייתא

(1) שאור בל תקטירו

(2) אין לי אלא כולו מקצתו מניין

(א) ת"ל כל

(3) עירובו מניין

(א) ת"ל כי כל

(ב) אביי ורבא פליגי בשטת הברייתא

(ג) אביי

(i) יליף מקצת כזית מכל

(ii) ועירובו מ"כי כל"

(1) כלומר דחייב אף כשאותו מקצת כזית מעורב במצה

(א) ולא מינכר

(ב) ולא אמרינן דמבוטל

(iii) דאין לומר דמיירי כשאינו מעורב

(1) וקמ"ל דהיתר מצטרף לאיסור

(2) דהרי חייב אף בחצי כזית

(3) בלא צירוף כלל

(ד) רבא

(i) מ"כל" גמרינן דחייב בחצי קומץ

(1) מיהו צריך לכזית שלם

(ii) ומ"כי כל" יליף עירובו

(1) כלומר

(א) היכי דליכא כזית חמץ

(ב) חייב בדאיכא כזית בצירוף עירובו

(ג) דהיתר מצטרף לאיסור

(2) גמרא דידן

(א) ר' אליעזר דריש

(i) כל לחייב תרעובת חמץ בלאו

(ii) ודריש כי כל לחיובי לנשי בכרת

- (ב) רבנן לא דרשי כל
- (i) והלכך עירובו בלא כלום
- (ii) ודורשין מיהת כי כל
- (1) לחיובי לנשי בכרת
- (ג) זעירי דריש
- (i) דבשאור היתר מצטרף לאיסור
- (3) רש"י
- (א) בשאור כתיב "כי כל שאור וגו'"
- (ב) זעירי דריש מכל דשאור
- (i) דחצי זית שאור מצטרף בחצי זית מצה
- (4) תוספות
- (א) ב' קושיות לרש"י
- (i) קשיא א'
- (1) הרי לא ס"ל זעירי לא כאביי ולא כרבא
- (2) כאביי לא ס"ל (כדמפורש בגמרא)
- (א) דהרי לאביי לא צריך היתר מצטרף לאיסור
- (ב) דאף בפחות מכזית חייב
- (3) כרבא לא ס"ל
- (א) דרבא מ"כ כל" יליף דהיתר מצטרף לאיסור
- (ב) ולא מ"כל"
- (ii) קשיא ב'
- (1) מאחר דס"ל לזעירי דברייתא מפקי לה מכל
- (א) דהיתר מצטרף לאיסור
- (2) מוכרח דאית לן דהיתר מצטרף לאיסור
- (א) אף היכי דהאיסור וההיתר בעין הן ומינכרי
- (i) דהרי בסיפא דנין בעירובו
- (ii) כלומר היכי דלא מינכרי
- (3) וקשה דבדף מה. איתא
- (א) דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור
- (ב) אלא היכי דהיתר ואיסור מעורבין זה בזה
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא על קושיא א' דתוספות
- (i) אמאי פשיטא לך

(1) דרבא קא גמיר היתר מצטרף לאיסור מכי כל

(ii) לעולם אימא לך דאין היתר מצטרף לאיסור

(iii) ומכי כל יליף

(1) דהיכי דאיכא כזית שאור שלם

(2) לא בטל היכי דמעורב בי' היתר

(ב) תירוץ

(i) לא קס"ד דכזית שאור שלם

(ii) ליבטל כשמעורב בהיתר

(iii) ולא צריכנא לימוד להשמיענו דאסור

(ג) קשיא

(i) מנא לך דלרבא

(1) כשמשמיענו מכל

(א) דחייב במקצת קומץ

(ב) וצריך מיהת כזית שלם של איסור

(2) נימא דמצריך כזית שלם

(א) של איסור

(ב) או של היתר מצטרף לאיסור

(ד) תירוץ

(i) מאחר דרבא יליף מכל דאפילו במקצתו חייב

(ii) ומשמעו דחייב בפחות מקומץ

(iii) אין לך להוסיף ללימודא

(iv) דחייב אף בפחות מכזית

דף מד.

תד"ה לענין חמץ בפסח

(1) גמרא

(א) ר' יוחנן אית לי'

(i) כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור

(ii) חוץ מאיסור נזיר שהרי אמרה תורה משרת

(ב) זעירי

(i) דריש "כל"

(ii) והלכך ס"ל היתר מצטרף לאיסור

(1) אף בשאור בל תקטירו

(ג) קשיא לזעירי

(i) הרי בחמץ נמי כתיב כל

(ii) ולגבי חמץ נמי לידרש

(iii) כדר' אליעזר דעירובו בלאו

(1) כלומר

(2) דהיתר מצטרף לאיסור

(2) תוספות

(א) מקשו לזעירי דדריש כל גבי שאור

(i) דלידרוש נמי כל גבי חמץ

(ב) אבל לר' יוחנן לא מקשו

(i) דלא דריש כל

(ג) קשיא (כמבואר במהרש"א)

(i) והרי ר' יוחנן דריש כל גבי חלב

(1) למיגמר דחצי שיעור אסור מן התורה

(2) אף בלא סיוע דהיתר מצטרף לאיסור

(ii) וא"כ גם בחמץ ידרוש כל לחצי שיעור

(iii) ויאסר אף היכא דליכא צירוף היתר

(iv) ואמאי לא הקשו בגמרא לר' יוחנן

(1) דהול"ל דאסור בחצי שיעור אף בלא צירוף היתר

(ד) תירוץ

(i) ר' יוחנן לא דריש מכל לחלב אלא לאיסורא בחצי שיעור

(1) אבל להתחייב מלקות בחצי שיעור חלב לא דריש

(ii) וגם כל דחמץ ידרוש לאיסור ולא למלקות
(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) עיין בעמוד 20

(1) דאמרינן לאביי

(א) הגם דבשאור חייב בחצי כזית

(ב) אפ"ה צריכנא לדרשא אחריתי

(ג) לאשמעינן

(i) דהיכי דאותו חצי שיעור

(ii) מעורב בהיתר ולא מינכר

(ד) אפ"ה לא בטיל

(ii) וא"כ אמאי הקשו בתוספות

(1) דמאחר דאית לן לחלב דחצי שיעור דאסור מן התורה

(א) לא איצטריך לן למילף דהיתר מצטרף לאיסור

(iii) דלמא אותו כל דחלב לא מילף

(א) אלא דחצי שיעור אסור כשהוא בעין בלא עירוב היתר

(2) אבל כשאינו בעין אלא מעורב בהיתר ולא מינכר

(א) אכן אינו אסור בחצי שיעור

(ב) דמבוטל הוא

(ג) כמו דאמרינן לעיל לאביי

(i) אי לאו דדריש וכי כל

(iv) וא"כ ניחא מאי דאמרינן בגמרא

(1) דר' יוחנן לית לי' היתר מצטרף לאיסור

(2) דהיינו דלא יאסור בגוון זה בתערובות בלא מינכר

(ב) תירוץ

(i) אי אמרת דלר' יוחנן חייב דוקא בעין

(1) מצית למילף אותו הדין מחלב

(2) ואמאי צריכית לקרא דכל גבי חמץ

(ii) ומוכרח מכל דלגבי חמץ

(1) דחייב בחצי שיעור אף בתערובות

(iii) והלכך מקשי בתוספות

(1) דאף לר' יוחנן תקשי דיאמר היתר מצטרף לאיסור

(ג) קשיא

(i) אי אמרת דקשה להו

(1) דמאחר דאית לן לימוד בחלב

(2) אמאי צריכין לימוד מיוחד לגבי חמץ

(ii) תיקשי לך אותו קושיא לתירוצא דידהו לעיל ככה

(1) מכל דחלב הוה לן למיגמר איסור בחצי שיעור

(א) בין לחלב בין לחמץ

(2) והלכך מכל דחמץ הוה לן למיגמר

(א) דמילקי נמי על חצי שיעור

תד"ה מקום מגעו

(1) גמרא

(א) המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה

(ב) ונגע טבול יום במקצתן

(ג) לא פסל אלא מקום מגעו בלבד

(ד) קשיא (כמבואר ברש"י)

(i) מקום מגעו אמאי פסולה

(1) הא בטלי להו תבלין ברוב

(2) ודין דימוע דאינן בטל ברוב

(א) אינו אלא דרבנן

(3) דזר אין לוקה עלייהו

(4) הרי דאין לה שם תרומה לגבי מלקות

(5) וא"כ לגבי טומאה נמי

(א) לא ליהוי שם תרומה עלה

(ה) תירוצ

(i) דין דמוע דאורייתא הוא

(ii) ולא בטל ברוב

(iii) וזר לוקה עלייהו דתערובת מקפה ושום בכזית

(iv) והלכך איכא שם תרומה עלה

(ו) קשיא

(i) אכן דין דמוע דאורייתא הוא

(ii) שתרומה לא בטלי ברוב

(iii) אבל מ"מ ליכא לכזית תרומה בכזית מקפה

(iv) ואמאי לוקה

(ז) תירוצ

(i) מוכרח דהיתר מצטרף לאיסור

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) מכמה צדדים איכא לאוכוחי

(1) דשום ושמן בעין הן

(ii) וא"כ בהו"א היאך קס"ד

(1) דבטל ברוב

(ב) תירוץ

(i) הקדמה

(1) מוכרה דלא כרש"י

(2) ואי הוי כביצה אכן מקבלי טומאה

(א) דלא בטלי ברוב

(ב) מחמת דבעין הן

(ii) ולה"א

(1) משום

(א) דתרומה מעורבת במקפה

(i) הגם דבעין היא ואינה בטלה

(ii) מ"מ לא לקי עלי' זר

(iii) דעכשיו עדיין לא אסיק אדעתין

1. דהיתר מצטרף לאיסור

(ב) וטומאתה אינה אלא דרבנן

(2) הלכך

(א) סבירא לן דבטל ברוב

(i) לא לגבי תרומה

1. דהרי בעין היא ולא בטל

(ii) אלא לגבי טומאה

1. דאינה אלא דרבנן

(iii) ובמסקנא

(1) מאחר דזר אכן לוקה עלי'

(א) משום דהיתר מצטרף לאיסור

(2) חשיבי שום ושמן

(3) שלא ליבטלי לגבי טומאה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאחר דשום ושמן בעין הן

(ii) אין לצרף היתר לאיסור

(iii) ללקות עלה בכזית

(iv) כמו שכתבנו בעמוד 21

(ב) תירוץ

(i) אין כוונתם דבעין ממש הן

- (ii) אלא דמפוזרין על המקפה
- (ג) קשיא בענין אחר
 - (i) האיך אמרת למסקנא דזר לוקה עליהן בכזית
 - (ii) הרי תרומת שום אינה אלא דרבנן
- (ד) תירוץ
 - (i) מדובר באם להחשיבה שלא יבטל אגב מקפה
 - (ii) ומאחר דאמרת דהיתר מצטרף לאיסור
- (1) ואלו הוה תרומתה דאורייתא ה' זר לוקה עליהן
- (iii) אית לה די חשיבות שלא ליבטל אגב מקפה

תד"ה אלא מאי היתר

(1) גמרא דף מג.

(א) כותח הבבלי דתערובת הוא

(i) לר' אליעזר בלאו הוא

(ii) לרבנן על עירובו בלא כלום

(2) גמרא דף מג:

(א) ר' יוחנן אית לי'

(i) כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור

(ii) חוץ מאיסור נזיר שהרי אמרה תורה משרת

(ב) קשיא (דף מד.)

(i) והאי משרת להכי הוא דאתי

(ii) הרי מיבעי לי' ליתן טעם כעיקר

(ג) תירוץ

(i) ר' יוחנן דאמר כר' עקיבא

(ii) והא דטעם כעיקר רבנן דר' עקיבא הוא

(3) גמרא דידן

(א) רב דימי

(i) כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מנזיר וכו'

(ב) איתיבי' אביי לרב דימי

(i) המקפה של חולין והשום ושמן של תרומה

(ii) זר האוכלה לוקה עליו בכזית מקפה

(iii) ומוכרח דטעמי' משום דהיתר מצטרף לאיסור

(1) ודמנזיר נפקא לן היתר מצטרף לאיסור

(2) לכל התורה כולה

(ג) תשובת רב דימי לאביי

(i) דלמא אין היתר מצטרף לאיסור במקפה

(ii) ולוקה עליו משום

(1) דאכל כזית תרומה בכדי אכילת פרס

(2) וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

(ד) קושית אביי לרב דימי

(i) אי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

(ii) אמאי קא פטרי רבנן בכותח

(iii) ומוכרח דכזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא

(iv) ודטעמיל' דמקפה משום היתר מצטרף לאיסור

(ה) תשובת רב דימי לאביי

(i) ולטעמיך דבמקפה לוקה עליו משום היתר מצטרף לאיסור

(ii) אמאי לא אמרי רבנן גם בכותח דהיתר מצטרף לאיסור

(iii) ואמאי קא פטרי רבנן בכותח

(iv) ומוכרח לומר

(1) דאין היתר מצטרף לאיסור בכל התורה

(2) ובמקפה טמא משום כדי אכילת פרס דוקא

(3) ובכותח קא פטרי רבנן

(א) דאין היתר מצטרף לאיסור

(ב) ומדובר

(i) כשלא אכל כזית בכדי אכילת פרס

(ii) ואם אכן אכלה בכדי אכילת פרס

1. בטלה דעת' אצל כל אדם

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) לא מסתבר

(ii) דאביי יקשה מכותח לרבנן לרב דימי

(1) דאמאי לא מחייבי מצד כזית בכדי אכילת פרס

(2) בעוד שגם על שטתו יוקשה

(א) דאמאי לא מחייבי מצד היתר מצטרף לאיסור

(ב) תירוץ

(i) ר"ע לחודי' ס"ל דהיתר מצטרף לאיסור

(1) דדרש משרת להיתר מצטרף לאיסור

(ii) ואביי ס"ל דר' עקיבא גמר לכל התורה מנזיר

(iii) משא"כ רבנן דר' עקיבא פליגי עלי' דדרשי משרת לטעם כעיקר

(1) ולית להו היתר מצטרף לאיסור בשום מקום

(iv) וצריכין להגיה סוגיין ככה

(1) קושית אביי לרב דימי

(א) בשלמא לדידי ניהא דקא פטרי רבנן בכותח

(i) דרבנן דכותח כרבנן דר' עקיבא אזלי

(ii) וסברי דאין היתר מצטרף לאיסור

(ב) אלא לדידך

(i) אי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

(ii) אמאי קא פטרי רבנן בכותח

(2) ומוכרח

(א) דטעמי' דמקפה דלוקה משום היתר מצטרף לאיסור

(i) ואזדא אליבא דר' עקיבא

(ב) וכזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא

(ג) תירוץ רב דימי לאביי

(i) גם לשטתי

(1) דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

(2) ודאין היתר מצטרף לאיסור

(ii) אוכל להעמיד סוגיא דמקפה וסוגיא דרבנן בכותח

(iii) כזה

(1) במקפה לוקה משום כדי אכילת פרס דוקא

(2) בכותח קא פטרי רבנן

(א) דאין היתר מצטרף לאיסור

(ב) ומדובר

(i) כשלא אכל כזית בכדי אכילת פרס

(ii) ואם אכן אכלה בכדי אכילת פרס

1. בטלה דעת' אצל כל אדם

(5) ניהדר לגמרא

(א) איתיבי' אביי לרב דימי

(i) שתי קדירות וכו' ולפניהן שתי מדוכות וכו'

(ב) איתיבי' אביי לרב דימי

(i) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה

(1) ולפניהן ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה

(2) ונפלו אלו לתוך אלו

(3) מותרין

(ii) שאני אומר

(1) חולין לתוך חולין נפלו

(2) תרומה לתוך תרומה נפלה

(iii) ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

(1) אמאי אמרינן שאני אומר

- 6) בגמרא בנזיר מוסיף אביי
- (א) בשלמא לדידי ניחא
- (ב) אע"ג דסבירא לי דבכל אסורים שבתורה
- (i) היתר מצטרף לאיסור
- (ג) הכי שאני דנפיש חולין
- (ד) ולא אמרינן היתר מצטרף לאיסור
- (i) אלא היכי דנפיש איסור
- 7) תוספות (כמבואר במהר"ם)
- (א) לפי גמרא זו
- (i) נוכל לפרש לאביי בגמרא דידן
- (1) דרבנן דכותח
- (2) וברייתות דמדוכות וקופות
- (ii) מצי סברי כר' עקיבא
- (iii) דס"ל בעלמא דהיתר מצטרף לאיסור
- (1) דוקא היכי דנפיש איסור
- (iv) והלכך בכותח דלא נפיש איסור
- (1) אינו אסור אלא לר' אליעזר
- (2) דיש לי' לימוד מיוחד דכל לתערובות חמץ
- 8) מהרש"א
- (א) ב' קשיות
- (i) קשיא א'
- (1) קבעו תוספות דאותו גדר דנפיש איסורא
- (א) דהובא בנזיר לגבי קופות
- (ב) יכולין אנו להעמידן גם לגבי כותח ומדוכות
- (2) וקשה דמאחר
- (א) דלענין ב' קופות אסיק אביי בנזיר כדאמרן
- (i) בשלמא לדידי וכו'
- (3) אמאי לא אסיק אביי ג"כ באותו לשון
- (א) לגבי קושיות דפריך אביי לרב דימי
- (i) מכותח דרבנן ומדוכות
- (ii) קשיא ב'
- (1) במקפה של חולין הרי נפיש היתר
- (2) ואפ"ה קאמר אביי דהיתר מצטרף לאיסור

(ב) ב' תירוצים

(i) תירוץ רש"י בנזיר

(1) הא דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור

(א) היכי דלא נפיש איסורא

(2) היינו דוקא במילתא כמו קופה דלא עבידי לטעמא

(3) משא"כ בכותח ומדוכות דתבלין הן ועבידי לטעמא וריחא

(א) חשיבי בכל ענין כנפיש איסור ומצטרפי לאיסור

(ii) תירוץ מהרש"א

(1) ההוא דמקפה אתיא כר' אליעזר

(2) דגמר מכל מחמצת דעירובו בחמץ בלאו

(א) אף כשלא נפיש איסורי'

(3) ולדידי' גמרינן כל התורה מחמץ

(4) כמו דאמרינן לעיל לאביי לר' עקיבא דגמיר כל התורה מנזיר

תד"ה איתיבי' שתי קופות

- (1) גמרא ביבמות פב.
- (א) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה
- (i) ולפניהן ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה
- (ii) ונפלו אלו לתוך אלו
- (ב) מותרין
- (i) שאני אומר
- (1) חולין לתוך חולין נפלו
- (2) תרומה לתוך תרומה נפלה
- (ג) ריש לקיש אית לי' דאינן מותרין
- (i) אלא כשרבו חולין על התרומה
- (1) דאי נמי דנפלו תרומה לתוך חולין
- (2) בטלו ברובא
- (ד) ר' יוחנן אית לי' דמותרין
- (i) אע"פ שלא רבו חולין על התרומה
- (ii) דסמכינן אשאני אומר
- (ה) והני מילי דפליגי ריש לקיש ור' יוחנן
- (i) בתרומה דרבנן
- (ii) אבל בתרומה דאורייתא
- (1) מודי ר' יוחנן
- (2) דצריכין סיוע מרוב
- (2) גמרא דידן בהוספת גמרא דנזיר
- (א) רב דימי
- (i) כל איסורין שבתורה
- (ii) אין היתר מצטרף לאיסור
- (iii) חוץ מנזיר
- (ב) מקשה לי' אביי
- (i) המקפה של חולין והשום ושמן של תרומה
- (1) זר האוכלה לוקה עליו בכזית מקפה
- (2) הרי דהיתר מצטרף לאיסור
- (3) ומוכרח דמנזיר יליף לכל התורה כולה
- (ג) תירוצ דרב דימי לאביי

- (i) דלמא אין היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה
- (ii) והכי שאני דאכל כזית בכדי אכילת פרס
- (iii) וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא
- (ג) איתבי' אביי לרב דימי (בהוספת גמרא בנזיר)
- (i) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה
- (1) ולפניהן ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה
- (2) ונפלו אלו לתוך אלו
- (3) מותרין
- (ii) שאני אומר
- (1) חולין לתוך חולין נפלו
- (2) תרומה לתוך תרומה נפלה
- (iii) ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא
- (1) אמאי אמרינן שאני אומר
- (iv) בשלמא לדידי ניהא
- (1) דס"ל דבכל אסורים שבתורה
- (2) היתר מצטרף לאיסור
- (v) הכי שאני דנפיש חולין
- (vi) ולא אמרינן היתר מצטרף לאיסור
- (1) אלא היכי דנפיש איסור
- (iv) אלא לדידך
- (1) אמאי אמרינן שאני אומר
- (2) כשאכל כזית בכדי אכילת פרס
- (ד) תירוץ לרב דימי
- (i) הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן
- (3) תוספות
- (א) קשיא
- (i) בעוד דקס"ד דבתרומה דאורייתא קא משתעי
- (1) מוכרח אפילו לר' יוחנן
- (2) דברבו חולין על תרומה קא מיירי
- (א) דבלא"ה לא קא סמיך אשאני אומר
- (ii) ומאחר דרבו חולין על התרומה
- (1) פשיטא דמותר לאכול כזית תוך כדי אכילת פרס
- (א) דמדאורייתא במין במינו סמכינן ארוב

(ב) אף לאכול כזית תוך כדי אכילת פרס

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מייתי להו סייעתא דברבו חולין על תרומה עסקינן

(ii) מהא דאיתא בנזיר

(1) "בשלמא לדידי ניחא

(2) דס"ל דבכל אסורים שבתורה

(3) היתר מצטרף לאיסור

(4) הכי שאני דנפיש חולין"

(ב) תירוצ

(i) ס"ל לתוספות

(1) דלמ"ד כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

(2) כדי שלא לאסור

(א) צריכין רוב דחד בתרי

(ב) כדי שיבטל

(ii) מ"בשלמא לדידי" אין להוכיח

(1) אלא דרבו חולין על התרומה בכמות מסוימת

(א) דרוב כזה סגי לאביי

(ב) שלא לאמר היתר מצטרף לאיסור

(iii) משא"כ

(1) ממאי דר' יוחנן ס"ל דאומרים שאני אומר

(2) משמע לי' דבטל ברוב בחד בתרי

דף מד:

תד"ה וה"ה לערלה

(1) תוספות (כמבואר במהרש"א)

(א) ערלה

(i) מפני שמה שגדל מן הגפן

(1) אחר השלמת נזרו

(א) לא חל עליו איסור ערלה

(ii) קראו לערלה

(1) תוספות דכאן

(א) "אין איסורו איסור עולם"

(2) ותוספות דקדושין פרק קמא

(א) "יש היתר לאיסורן"

(ב) וכן לחדש

(i) מפני שמה שיוצא מן השיבולת

(1) אחר הבאת העומר

(א) לא חל עליו איסור

תד"ה ורבנן מבשר בחלב

(1) גמרא

(א) ר' יוחנן ס"ל כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור

(ב) חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת

(ג) קשיא

(i) והרי האי משרת מיבעי לי' לטעם כעיקר לנזיר

(ii) ומכאן אתה דן לכל התורה כולה

(ד) תירוצ

(i) ר' יוחנן אמר לדיני' אליבא דר' עקיבא

(1) דאית לי' היתר מצטרף לאיסור

(ii) והאי ברייתא דטעם כעיקר

(1) כרבנן דר' עקיבא אזלא

(ה) קשיא

(i) ור' עקיבא טעם כעיקר מנא לי'

(ו) תירוצ

(i) יליף מבשר וחלב

(ז) קשיא

(i) ורבנן דר' עקיבא אמאי צריכי למשרת דנזיר

(ii) לילפי מבשר וחלב לנזיר ולכל התורה

(ח) תירוצ

(i) מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) אליבא דאביי דאית לי' בפרק כל הבשר

(ii) דבשר בחלב לאו חידוש הוא

(iii) "אמאי איצטריך למילף מנזיר לטעם כעיקר"

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא משיבין דאין למילף נזיר מבשר וחלב

(ii) משום דבשר בחלב חמור מנזיר בשלשה אופנים

(1) בשר בחלב איסורו איסור עולם

(א) משא"כ נזיר דאינו אסור אלא לזמן נזירות שפסק

(2) בשר בחלב אין היתר לאיסורו

(א) משא"כ נזיר שיש לו היתר תוך זמנו ע"י התרת חכם

(3) בשר בחלב איסורו איסור הנאה

(א) משא"כ נזיר שענבים ויין מותרין לו בהנאה

(ב) תירוצ

(i) נכון שלא יכולנו ללמוד נזיר מבשר בחלב

(ii) לא כווננו תוספות בקושייתן להקשות

(1) רק על מה שאמרו

(א) דמנזיר אתה למד לכל איסורין שבתורה

(2) כלומר דאיסורין חוץ מנזיר יכולנו למילף מבשר בחלב

(ג) ואכן גישה זו כבר אנו צריכין

(i) לפרש לשון גמרא דידן כשהקשו

(1) ורבנן דר' עקיבא אמאי צריכי למשרת

(2) לילפי מבשר בחלב

(ii) דצ"ל דלא הקשו אלא

(1) להא דילפינן שאר איסורין (חוץ מנזיר) ממשרת דנזיר

(2) ולא ילפינן שאר איסורין (חוץ מנזיר) מבשר בחלב

תד"ה ורבנן קדירה

ר' מאיר	רבנן	ר' עקיבא	
אסור	אסור	אסור	קדירה בת יומא
פגמה	פגמה	לא פגמה	קדירה בת יומא פגמה
אסור	מותר	מותר	נותן טעם לפגם
אסור	אסור	מותר	קדירה שאינה בת יומא
אינו חידוש	חידוש	אינו חידוש	גיעולי נכרים
סרוח מעיקרא	נותן טעם לפגם	נותן טעם לפגם	היתר דנבילה

(1) גמרא

- (א) ר' יוחנן ס"ל כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור
- (ב) חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת
- (ג) קשיא
- (i) והרי האי משרת מיבעי לי' לטעם כעיקר לנזיר
- (ii) ומכאן אתה דן לכל התורה כולה
- (ד) תירוץ
- (i) ר' יוחנן אמר לדינא אליבא דר' עקיבא דאית לי' היתר מצטרף לאיסור
- (ii) והאי ברייתא דטעם כעיקר כרבנן דר' עקיבא אזלא
- (ה) קשיא
- (i) ור' עקיבא טעם כעיקר מנא לי'
- (ו) תירוץ
- (i) יליף לה מגיעולי נכרים
- (ז) קשיא
- (i) ורבנן אמאי צריכי למשרת לטעם כעיקר
- (ii) לילפי מגיעולי נכרים
- (ח) תירוץ
- (i) מגיעולי נכרים לא גמרינן
- (1) משום דחידוש הוא
- (א) דנותן טעם לפגם מותר
- (ט) קשיא
- (i) ור' עקיבא
- (1) היאך יליף לה מגיעולי נכרים
- (2) הרי חידוש הוא
- (י) תירוץ

(i) לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא

(ii) דלאו נותן טעם לפגם היא

(iii) והלכך לאו חידוש הוא

(יא) קשיא

(i) ורבנן אמאי לא ילפי מקדירה בת יומא

(יב) תירוץ (כמבואר בתוספות)

(i) אף בקדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמה פורתא

(ii) וחידוש הוא דאסור אע"פ דפגמה

(iii) והלכך

(1) ליכא למילף טעם כעיקר מינה

(2) וגיעולי נכרים אכן אסורין אף בדאינה בת יומא

(2) תוספות

(א) עיין בטבלא לג' חלוקות

(i) לר' עקיבא

(1) אסרה תורה בקדירה בת יומא

(א) דלא פגמה כלל

(2) ולא אסרה תורה בקדירה שאינה בת יומא

(א) דנותן טעם לפגם מותר

(3) וליכא חידוש

(4) והלכך מובן מאי דיליף לטעם כעיקר מגיעולי נכרים

(ii) לרבנן

(1) נותן טעם לפגם מותר

(2) ואפילו קדירה בת יומא פגמה

(3) הלכך חידוש הוא

(4) ואסור אף בקדירה שאינה בת יומא

(iii) לר' מאיר

(1) קדירה בת יומא פגמה

(2) ומהא דאסור הגם דפגמה

(א) מוכח דנותן טעם לפגם אסור

(3) ואסור בין בבית יומא בין שאינה בת יומא

(4) ולא חידוש הוא

(3) מהרש"א

(א) ה"מ לאוקמי' לר' עקיבא כר' מאיר

(ב) דהרי גם לר' מאיר לאו חידוש הוא

דף מה.

תד"ה משום דהוי נזיר

(1) גמרא דף מג:

(א) קשיא

(i) לר' אליעזר דדריש

(1) כל מחמצת לא תאכלו לרבות עירובו

(2) וכל אוכל מחמצת ונכרתה לרבות את הנשים

(ii) אימא

(1) "כל" אוכל מחמצת לרבות את הנשים

(2) ו"כי כל" אוכל מחמצת לרבות עירובו לכרת

(ב) וכי תימא כי כל ר"א לא דריש

(ג) והתניא

(i) שאור בל תקטירו

(1) אין לי אלא כולו

(2) מקצתו מניין

(3) ת"ל כל

(ii) עירובו מניין

(1) ת"ל כי כל

(iii) מאן שמעת לי דדריש כל

(1) ר' אליעזר

(ד) הרי דר' אליעזר דריש נמי כי כל

(2) תוספות דף מג: ד"ה מאן שמעת לי'

(א) קשיא

(i) הרי ר' עקיבא דריש כל

(1) לגבי חטאת לענין אחר

(2) ודלמא הוא ניהו

(א) דקדריש כל דשאור

(ב) ודקדריש כי כל דשאור

(ii) ומנין לך דר' אליעזר דריש כי כל

(ב) ב' תירוצים

(i) תירוץ א'

(1) אה"נ דיכול להיות

- (א) דהנו ר' עקיבא
 (i) דגבי שאור
 1. דריש כל וכי כל
- (2) אבל מ"מ מקשו בגמרא
 (א) דמוכרח דבחמץ
 (i) גם כן ידרוש כל דכל מחמצת לא תאכלו
 1. לרבות עירובו
 (ii) וכל אוכל מחמצת לרבות הנשים
 (ב) ועוד מוכרח
 (i) דחדא דמן ר' עקיבא ור' אליעזר
 (ii) דריש כי כל לגבי שאור
 (3) ואמאי לא משתמיט שום תנא
 (i) יהי ר"א או ר"ע
 (ב) למימר דיש כרת לתערובת חמץ
 (ii) תירוץ ב'
 (1) הי דרשה דדריש ר' עקיבא לגבי חטאת מכל
 (א) אינה עומדת נגד הסברא
 (2) כשמקשים מאן שמעת דדריש כל
 (א) כוונתם מאן שמעת דדריש כל
 (ב) היכי דליכא סברא לרבות
 (ג) כגון עירובו ונשים ומקצת דבל תקטירו
 (3) והלכך ליכא למימר דר' עקיבא
 (א) הי ניהו דדריש כל לגבי שאור וחמץ
 (4) ומוכרח דר' אליעזר אמרה
 (א) דשמעינהו דדריש כל גבי חמץ
- (3) גמרא דידן
 (א) ר' יוחנן ס"ל כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור
 (ב) חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת
 (i) ואליבא דר' עקיבא אמרה
 (ג) לרבנן דר' עקיבא מהאי משרת ילפי לטעם כעיקר לנזיר
 (i) ומכאן דנין לכל התורה כולה
 (ד) קשיא
 (i) אמאי לא יליף ר' עקיבא דינא דהיתר מצטרף לאיסור

(1) לכל התורה כולה

(ה) תירוץ

(i) גם בחטאת איתי' ללימוד מיוחד (לא מכל)

(1) דהיתר מצטרף לאיסור

(ii) והוי להו נזיר וחטאת שני כתובין הבאין כאחד

(1) ואין מלמדין מינייהו

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) הרי ר' עקיבא דריש כל לגבי חטאת לענין אחר כדאמרן

(ii) וקבענו דכמו כן דריש כל לגבי חמץ

(1) לעירובו דהיינו להיתר מצטרף לאיסור

(iii) והוה לי' נזיר וחמץ נמי תרי כתובים וכו'

(5) מהרש"א חלק א'

(א) קשיא

(i) הרי קבענו בתירוץ ב' לעיל

(ii) דר' עקיבא דדריש כל לגבי חטאת

(iii) לא ידרוש כל לגבי חמץ

(iv) מכיון דליכא סברא לרבות

(ב) תירוץ

(i) נכון

(ii) וקושייתם כאן אליבא דתירוץ א' אתיא

(iii) דאכן ר' עקיבא ידרוש כל דחמץ

(6) גמרא דף מג:

(א) אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן

(i) כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור

(ii) חוץ מנזיר

(ב) זעירי אמר

(i) אף שאור בל תקטירו בהיתר מצטרף לאיסור

(ג) קשיא

(i) כמאן כר' אליעזר דדריש כל

(ii) אי הכי לענין חמץ בפסח נמי

(ד) ולא פריך לר' יוחנן

(i) משום דר' יוחנן לא דריש כל

(7) גמרא דף מד:

(א) ר' יוחנן דאמר היתר מצטרף לאיסור בנזיר

(i) כר' עקיבא אתי

(8) מהרש"א חלק ב'

(א) קשיא א'

(i) קבענו לאותו תירוץ א' דר' עקיבא דורש כל דפסח

(1) לרבות עירובו דהיינו להיתר מצטרף לאיסור

(ii) והרי ר' יוחנן בשטת' דר' עקיבא אזיל

(iii) ומסתברא דגם ר' יוחנן ידרוש כל גבי פסח

(1) לרבות עירובו

(iv) ואמאי לא מקשי לי' כמו דמקשי לזעירי

(1) "אי הכי לענין פסח נמי

(2) נימא דהיתר מצטרף לאיסור"

(ב) קשיא ב'

(i) לאותו תירוץ א' דר' עקיבא דורש כל דפסח

(ii) ידרוש נמי כל דכל שאור וכו' לא תקטירו

(1) לרבות מקצת כזעירי

(iii) ור' יוחנן הולך בשטתו דר' עקיבא

(iv) וא"כ אמאי פליג עלי' דזעירי בשאור

(v) הרי לר' יוחנן נמי צריך למימר

(1) דהיתר מצטרף לאיסור בשאור

רש"י ד"ה ורבנן דפליגי עלי'

משרת	חטאת	גיעולי נכרים	ב' כתובין הבאין כאחד
ר' עקיבא	היתר מצטרף לאיסור (דטעם כעיקר גמר מגיעולי נכרים דלאו חידוש הוא)	היתר מצטרף לאיסור	לגבי היתר מצטרף לאיסור ב' כתובין באין כאחד
רבנן דר' עקיבא	טעם כעיקר (דלא גמר מגיעולי נכרים דחידוש הוא) ומכאן אתה דן לכל התורה	היתר מצטרף לאיסור (ולא גמר חולין מקדשים)	חידוש
רבנן דכותח	היתר מצטרף לאיסור	היתר מצטרף לאיסור	לגבי היתר מצטרף לאיסור ב' כתובין באין כאחד

(1) גמרא

- (א) עיין בטבלא לתמצית סוגיין אליבא דרש"י
(ב) ושים לב דרבנן דכותח לית להו טעם כעיקר

(2) גמרא דף מד:

(א) קשיא

(i) מנא לי' לר' עקיבא דטעם כעיקר

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי קא מקשי בגמרא בדף מד:

(1) "ר' עקיבא דטעם כעיקר מנא לי'"

(ii) דלמא לית לי' טעם כעיקר

(iii) דס"ל כרבנן דכותח